Nr 1107

av herr Kristiansson m. fl.
om ökad satsning på jordbruksforskning.

De oroande perspektiven för den globala livsmedelsförsörjningen likaväl som samhällsekonomiska skäl gör det alltmer angeläget att på ett hättre sätt ta tillvara det svenska jordbrukets produktionsmöjligheter. Den sittande jordbruksutredningen har visserligen bl. a. till uppgift att framlägga förslag om lämplig produktionsvolym, men detta får självfallet inte vara ett hinder för sådana strävanden innanför nuvarande produktionsramar.

Ett verksamt medel är att ytterligare satsa på forsknings- och utvecklingsarbete. Svensk jordbruksforskning ligger också långt framme när det exempelvis gäller den så viktiga proteinsektorn. Detta är delvis en följd av de betydande satsningar som gjorts.

Vid sidan av de traditionella finansieringsformerna kan det här vara skäl att erinra om det beslut som riksdagen fattade år 1969 efter detta års jordbruksprisförhandlingar om ett särskilt anslag om ca 10 milj. kr. för foderproteinforskning. Denna satsning, som i ljuset av den senare utvecklingen måste betecknas som mycket framsynt, gjordes gemensamt av staten och jordbruksnäringen. Anslaget har administrerats av statens råd för skogs- och jordbruksforskning (SJFR) men anslagsfördelningen har gjorts i nära samråd mellan rådet, Lantbrukshögskolan, andra FoU-organ samt jordbruket. Anslag har bl. a. beviljats för ökad proteinproduktion genom kvalitativt bättre kornsorter, avlägsnande av vissa icke önskvärda substanser ur rapsmjöl, ett bättre tillvaratagande av vallfodret samt på åkerböna och vissa andra vallväxter.

Detta s. k. 10 Mkr-anslag synes ha bidragit till betydande mereffekter av övriga insatser. Sålunda har viktiga framsteg nåtts med att växtförädlingsvägen få fram ett korn med betydligt ökad halt av den viktiga aminosyran lysin. Vidare har växtförädlarna funnit linjer av raps och rybs med de icke önskvärda ämnen som försämrar användbarheten av det annars synnerligen värdefulla rapsproteinet. Nya rön har också gjorts beträffande den såväl kvantitativt som kvalitativt viktiga vallodlingen.

Anslaget är nu i stort sett förbrukat. Det är under alla förhållanden synnerligen angeläget att de inledda arbetena får fortsätta, och den inledningsvis nämnda globala livsmedelssituationen ger ytterligare anledning härtill.

De redan nämnda oljeväxterna har en stor betydelse i folkhushållet och de synes ha stora potentiella möjligheter att ge landet en bättre beredskap inför olika störningar beträffande den humana såväl matfett- som proteinförsörjningen. För att ta till vara dessa möjligheter måste emellertid fettsyrasammansättningen i växtoljan förändras, bl. a. så att

innehållet av de ur näringsfysiologisk synpunkt önskvärde fleromättade syrorna ökas, särskilt linolsyran. Sådant arbete är också på gång. Det är emellertid nu angeläget att arbetet påskyndas. Målet skall dessutom vara att den förbättrade fettsyrasammansättningen kombineras med avlägsnandet av de antinutritionella ämnena i proteinet i en och samma sort. Det synes i detta sammanhang angeläget att komma fram till ett vidgat internationellt forskningssamarbete med bl. a. Kanada.

Utvecklingsarbete har nyligen i Sverige återupptagits med två tidigare, i begränsad omfattning odlade oljeväxter, nämligen solros och vallmo. Anledningen är att dessa växtslag uppvisar en synnerligen hög oljekvalitet. När det gäller solrosen har betydande arbeten gjorts utomlands, särskilt i Sovjetunionen, för att anpassa växten till mindre gynnsamma odlingsbetingelser, vilket ger anledning att hoppas på odlingsmöjligheter även i Sverige. Hinder för större odling av vallmo är f. n. morfinhalten i detta växtslag.

De vegetabiliska oljorna har även tekniska användningsområden, vars betydelse synes komma att växa vid bristande tillgång och prishöjningar på andra oljor. Möjligheterna att syntetisera helt nya produkter på basis av växtoljorna synes också goda. Allt detta kräver emellertid också ett intensifierat forsknings- och utvecklingsarbete. En särskild arbetsgrupp har nyligen bildats i samarbete mellan statens råd för skogs- och jordbruksforskning, medicinska forskningsrådet, styrelsen för teknisk utveckling samt Lantbrukarnas riksförbund för att koordinera det forskningsarbete som f. n. bedrivs och som i än större omfattning förväntas komma att äga rum i framtiden.

Inom vallodlingsområdet, som utgör en av våra allra största proteinkällor, behöver forskningen intensifieras främst inom odlings- och lagringsteknikens områden. Det händer icke sällan att förluster på mellan 20 och 50 % uppstår innan växtproteinet omvandlats till högvärdiga animaliska proteiner.

En uppföljning av satsningen på att försöka få fram odlingssäkra, resistenta och mer högavkastande sorter inom vallodlingsområdet behöver likaså följas upp.

Energisituationen i världen föranleder forskning inom hela förnödenhetsområdet. Alternativa vägar att möta behovet av konstgödning behöver undersökas och kartläggas. Kombinationseffekten av vegetabilisk och animalisk produktion behöver ytterligare belysas.

Bekämpningsmedel och dess inverkan på odlingen liksom eventuella restsubstansers effekter i de färdiga livsmedlen behöver närmare studeras.

Den konstaterade bristen på råvaror av olika slag gör det också angeläget att utvinna protein och andra värdefulla näringsämnen ur avfallsprodukter från jordbruket och olika industrier. Även om vissa arbeten utförts på detta område på sistone är det här fråga om tämligen outforskade fält.

Här exemplifierade forskningsområden gör det angeläget att i rådande situation avsätta ytterligare medel utöver de normala anslagen till de nu aktuella forskningsinstitutionerna. Administrationen av detta kan liksom

i vad gäller det s. k. 10 Mkr-anslaget anförtros SJFR, som i nära samverkan med forskningsorgan och företrädare för jordbruksnäringen först bör analysera vilka projektidéer som bör komma i fråga. Därefter bör stort avseende fästas vid en samordning av insatserna så att optimalt resultat kan erhållas. I detta sammanhang kan den tidigare nämnda oljeväxtgruppen stå som modell. Anslagets storlek bör vara minst 10 milj. kr. under en femårsperiod.

Med stöd av det anförda får vi hemställa

att Kungl. Maj:t måtte bevilja ett särskilt anslag om 10 milj. kr. för perioden 1974/75–1978/79 för att förbättra det svenska jordbrukets möjligheter att producera värdefulla protein- och fettråvaror.

Stockholm den 25 januari 1974

AXEL KRISTIANSSON (c)

KARL-A. PETERSSON (c) i Ronneby

CLAES ELMSTEDT (c)